

“Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim.” Nazım Hikmet

Bir dönem gelir insan yoğun biçimde umuduna saldırıldığını hisseder. Bu durum kendisine özgü değildir; tanıdığı herkes aynı durumdadır. Kimisi inkar eder, “Tecavüze direnemezsin, bari zevk al.” gibi abukluklarla kendini kandırıp bunalımı fırsata çevirmeye kalkar. İster farkında olsun, ister olmasın; farkındaysa ister dirensin, ister fırsata çevirmeye kalksın herkesin umuduna saldırıldığı hissedilir. Ama bu saldırıların bir sistematığı kurulamaz, kurulsu bile vehimden öteye geçemez. İşte böyle dönemler gelir çatar.

Akla güvenir insan. Hani kendi aklına güvenmese bile genelde akıllılığa güvenir. Akıllı davrandığında zarar etmez, yarar görür. İşte umuda saldırı hissi veren olaylar buradan başlar. Akla ziyan işler bir orada bir burada daha sık görünür olur. “Bunlar kıyıda köşe kalmış, münferit olaylardır.” diye düşünür insan. Ama, eleneceklerine köklüleşirler, azalacaklarına yaygınlaşırlar. Akla güvenenin, akıllı davrananın akıldan umudu kesmesi hedefleniyor gibidir.

Hasta dermanını hekimde arar. Hekim hastanın umududur. Hekimlik zor iştir, gecesi gündüzü yoktur. Hiç birimizin görmekten haz etmediği şeyleri görür gözleri, içinde bulunmaktan haz etmediği durumlarda kalır. Candır üzerine uğraştığı, sağlıktır. Öyle yılda ömürde bir değil, her gün onlarcasıyla. Canındır ellerindeki, sağlığının sorumluluğunu yüklenirler. Öyle şeyler olur ki hayatları alıştıklarından çok daha zorlaşır; haklı bile olsalar sorumluluk aldıklarında sanki cezalandırılırlar. Verili prosedürleri uygulayıp, sorumluluk almadan mesai doldurmaya doğru iteklenirler sanki. İnsanın hekimden umudunu kesmesi hedefleniyor gibidir.

“Bu işi en iyi kim bilir?” diye aradığında, aklına hemen o işin profesörü gelir. Profesöre güvenirsin. Bir sorunla karşılaştığında kimse çözemiyorsa nihayetinde ona gidip danışırsın. Öyle şeyler olur ki itibarsızlaştırılırlar. Bilimsellik kaygısı bir aldatmacaymış gibi sunulmaya başlar. Sanki bilimsellik yokmuş, salt kişisel çıkarlar için insanların manipülasyonu söz konusuymuş gibi hissetmeye zorlanırsın. Bununla uyumlu hareket eden profesör bozuntuları

çoğalırken, bilimselliğe sıkı sıkıya sarılmaya devam eden profesörlere hayat dar gelmeye başlar. İnsanın profesörden umudunu kesmesi hedefleniyor gibidir.

Emperyalistler ordularıyla saldırmış, milli ordu birkaç nesil önce emperyalist saldırıyı püskürtmüştür. Ülkede hayatının akışına yapılacak saldırılara karşı güvencedir ordu. Millet ordusuna güvenir. Öyle şeyler olur ki, hepsi millete vatanına sevgiyle bağlı yetiştirilen subaylar sanki yeterince varlık sebebi yokmuş da kendilerine varlık sebebi yaratmak için çeşitli entrikalar peşindeymişler gibi bir görüntü çıkar. Ordu güya millete kazık atmaktaymış gibidir; giderek milletini sevmek, vatanı sevmek aranan özellik olmaktan çıkıp cezalandırılacak suçmuş gibi bir durum hasıl olur. Millet in ordudan umudunu kesmesi hedefleniyor gibidir.

Örgütlenmelerin içinde yer alarak, tek başına başaramayacağın bir şeyleri başarmışsındır. Öyle şeyler olur ki, örgüt üyesi olmak canilikten beter bir ahlaksızlıkmış gibi muamele görür. Üç kişi bir araya gelseniz, birilerine bir şeyler yazsan ya da söylesen, hatta kenara notlar alsan, hepsi örgüt üyesi olmanın kanıtı olarak gösterilebilir; örgütlere bulaşmamak daha iyiymiş gibi bir ürkeklik yayılır. İnsanın örgütlenmeden umudunu kesmesi hedefleniyor gibidir.

Bir haksızlığa uğradığında, polise, mahkemeye gidip hakkını arayabileceğini düşünürsün; adalete güvenirsin. Öyle şeyler olur ki polis de mahkeme de vicdani davranışı bırakıp, bir çete gibi davranıyormuş hissi doğar. Polisti mahkemeydi insan haksızlığa uğradığında başvuracağı merciler değil de, bizzat haksızlıkların kaynağıymış gibi bir görüntü ortaya çıkar. İnsanın adaletten umudunu kesmesi hedefleniyor gibidir.

Mümin insan her koşulda Allah'ına güvenir. Öyle şeyler olur ki iman gereği olmayan, hatta iman temelleriyle çelişen kurallar, yaptırımlar ve kurumlar dinin gereği olarak dayatılarak dine aykırı bir dini dinmiş gibi benimsemeye zorlanırsın. ?Çarpıtılmış din insanı dinden imandan çıkarır.? diye düşünülmüş gibidir. Ne olduğunu bilmeyen gafiller dışındakiler iman etmedikleri bir dinin pratiklerini uygulayarak dini bütün görüntüsü vermek durumuna

düŒer. Suyu sıkılmış portakal gibi, umudu yok edilmiş bir dindir geriye kalan. Allah'a inandığını, ama güvenmediğini söyleyenler bile çıkar. İnsanın dininden umudunu kesmesi hedefleniyor gibidir.

Öyle bir dönem gelir ki her işin en liyakatlısı değil de en çakması makbul olmaya başlar; en güvenilir olanlar en yukarılara çıkarılır, en güvenilir olanlar yerin dibine geçirilir ve şair yazar:

*“Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
akar suyun,
meyve çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına:
? çürüyen diş, dökülen et ?,
bir daha geri dönmemek üzre yıkılıp gidecekler.
Ve elbette ki, sevgilim, elbet,
dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya,
dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle: işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet...”*

* * *

*Bursa'da havlucu Receb'e,
Karabük fabrikasında tesviyeci Hasan'a düşman,
fakir-köylü Hatçe kadına,
ırgat Süleyman'a düşman,
sana düşman, bana düşman,
düşünen insana düşman,
vatan ki bu insanların evidir,
sevgilim, onlar vatana düşman...”*

Nazım Hikmet

Doktorun, profesörün iyisi, subayın vatan severi, hakimin vicdanlısı eksik olmaz; aklın yegane alternatifi daha iyi bir akıldır; ve burjuva toplumunda çalışanlar örgütlenmedikleri sürece bir hiçtir. Çıkmadık candan umut kesilmez. Aldığın her nefestir umut.